

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Rev. Patr. Joannis Laurentii Berti, Ord. Eremit. S.
Augustini, Theologia Historico-Dogmatico-Scholastica,
Seu Libri, De Theologicis Disciplinis**

Berti, Giovanni Lorenzo

Monachii [u.a.], 1749

Caput XV. Utrum necessum sit, vel saltem expediat, ut laici sub utraque
specie communicent?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-83707](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-83707)

CAPUT XV.

Utrum necessum sit, vel saltem expediat, ut laici *sub utraque specie* communicent?

SUMMARIUM.

1. Antiqua consuetudo.
2. Hac deficiente facti motus.
3. Differentes Orthodoxos,
4. Composuit Tridentinum.
5. Diversi Articuli quæstionis.
6. Communionem sub utraque specie non esse necessariam necessitate mediæ probatur ex Scriptura.
7. Item
8. Exemplo Christi.
9. Ex Actibus Apostolorum.
10. Ex Tridentino.
11. Ratione.
12. In Ecclesia Occidentali ante Sæculum 12. una species dabatur in Communione Domesticis: infantibus: infirmis.
13. Subinde etiam in Communione publica: præsertim in Anglia.
14. Idem aliquando factum in Ecclesia Orientali.
15. Sub utraque specie Christus integer continetur.
16. Utraque species non confert plus gratiæ, quam una.
17. Merito Laicis ablatus Calix.
18. Nec expedit hunc iterum illis admittere.
19. Obiectio prima ex Scriptura.
20. Solvitur explicatione.
21. Altera ex fine Communionis
22. Solvitur distinctione Eucharistiæ, ut est Sacrificium, & ut est Sacramentum.
23. Tertia ex traditione antiquitatis.
24. Probat factum aliquando, non semper.
25. Quarta sumpta ex ratione convivii corrumpit ex dictis n. 15.

Antiqua
Consuetudo.

AD controversiam hanc diluendam præmittendum cenſeo, neminem Catholicorum negare quin ab Ecclesiæ primordiis ad sæculum usque duodecimum laici passim sub duplici specie communicaverint. Non opus est, ut id Bucerus Resp. 2. ad Latomum, Plessæus lib. 1. de Missa cap. 12. alique hæretici demonstrare conentur. Fateatur Bellarminus Controversiarum scriptor egregius lib. 14. de Euch. cap. 24. *ministrasse sub duplici specie veterem Ecclesiam, quando Christiani erant pauci.* Ruardus Tapperus tom. 2. pag. 328. id observatum ait *longissima consuetudine.* Alphonsus à Castro, ex quo per multa sæcula hæc consuetudo obtinuerit, Tit. *Eucharistia*, hæresi 13 argumentum depromit ad demonstrandum quod porrigere laicis Eucharistiam sub utraque specie non sit contra Evangelicam institutionem. Lindanus denique libro 14. Panoplinæ cap. 56. hoc idem aperte fatetur dicens, *utraque species passim per Occidentem communicabatur diu postea in annum usque millesimum ducentimum.* Recentiores Theologi non solum id ingenue fatentur, sed etiam demonstrant, præcæteris Joannes Mabillon Præfat. 1. in sæculum 3. Benedictinum, Jacobus Benignus Bossuet in libro de Communione *sub utraque specie*, Estius dist. x11. §. 7. Gaspar Juenin de Eucharistia q. 8. cap. 4. art. 2. alique permulti. Apostolicis temporibus frequenter administratam utramque speciem inferitur ex verbis Apostoli in 1. ad Corinth. x1. 28. *Probet*

autem se ipsum homo, & sic de pane illo edat, & de calice bibat. De temporibus proximioribus testem habemus Justinum in altera Apologia, ubi ait distributum *cuique præsentem panem, & vinum, in quo gratiæ acta sunt.* Viguisse eundem morem ætate Cypriani & Ambrosii, aperte eorum scripta demonstrant. Sæculo v. Leo Primus, & Gelasius utramque speciem in publicis synaxibus præscripserunt, de qua re postmodum. Plura exempla ad commostrandam consuetudinem proximiorum sæculorum producit Mabillon ex Actis S. Odiliæ Abbatis, & S. Anscharii Bremensis Archiepiscopi, ex libro 2. Consuetudinum Cluniacensium, ex Opusculo quadragesimo septimo Petri Damiani, atque ex monumentis aliis antiquitatis. Commemorat etiam vir eruditissimus calices pro communionem laicorum paratos, in quorum unum extat distichon apud Gerbertum epistola xc.

*Hinc sitis, atque fames fugiunt, pro-
perate fideles:
Dividit in populos has Præsul Adal-
bero gazas.*

Consuetum etiam fuit aliquando porrigere agris præsertim, ac pueris *panem intinctum*, de qua re dixi nonnulla capite tertio pag. 116. istam vero consuetudinem fuisse necessario in laicorum communionem servandam, imo & servatam semper negamus, asserentes nullum frangi præceptum, nec derivare in lai-

cos

eos aliquid detrimenti, si communicent sub una duntaxat specie.

2.
Hac defici-
ente facili-
motus.

Posteaquam ergo vetusta consuetudo abierat in defuetudinem, & ubique fere locorum communicantes unam tantum speciem sumebant, nullo in Occidentali Ecclesia reclamante, circa annum 1414. Petrus Dresdensis Ludimagister, fustulcus operâ Jacobelli Milnensis. qui Pragâ magno auditorum plausu conciones sacras habebat, asserere cepit necessariam laicis communionem sub utraque specie, ut in Historia Bohemorum cap. 35. narrat Aeneas Sylvius Piccolomineus. Haussit ab his errorem Johannes Hus, eique adhæserunt dicti ab eodem Hussita, præsertim qui Roquesane duce ab usu calicis appellati sunt *Calixtini*. Ipsam calicis necessitatem persuasit Carolostadius circa annum 1521. Ecclesia Witherbergensis: quod ægre tulit Lutherus, affirmans communionem sub utraque specie *inter res indifferentes* annumerandam, ut constat ex epistola quam scripsit adversus reformationem Carolostadii. Sed parum Lutherus sibi constans anno 1523. in libro *de forma Missæ*, ait se nequaquam Generali Concilio assensurum, si vel utramque speciem, vel unam præscriberet; sed recepturum unam tantum, si Concilium decerneret sumendam utramque, contra probaturum utramque, si unam Concilium statueret: quod contentiosissimi ac superbissimi animi evidens indicium est. Deinde in libro de Captivitate Babilonica affirmavit teneri sacerdotes ad utramque speciem populo distribuendam, populum vero posse pro libitu aut utramque, aut unam accipere: ac postremo in libro de Visitatione Saxonica communionem sub una specie aperte damnavit. His accessere hæretici alii negantes in sacramento concomitantiam sanguinis Domini cum ejus corpore, præsertim Calvinus lib. 1. v. Institut. cap. 17. num. 47. & sequentibus, ac Hermannus Hamelmannus, qui pro communionem sub utraque specie pugnavit acerrime. Consentiant præterea hæreticis nonnulli ex Græcis recentioribus, qui ut ait Arcudius libro 3. concordæ cap. 50. pag. 320. ritum communicandi sub utraque specie, qui olim ἀδιώφορος habebatur, retinent ut fidei dogma, præeunte Hieremia Patriarcha, qui in Epilogo Censuræ suæ inter eos, quos appellat *abufos Romanæ Ecclesiæ*, connumerat communionem unius speciei, ita alloquens Witherbergenses: *Primum utriusque speciei participes esse oportere dicitis, & recte quidem: Φατε οὖν πρῶτον, ὅτι μετὰ*

R. P. Berti Theol. Tom. VII.

λαμβάνειν δὲ καὶ ἀμφοτέρων τῶν ἰδίων, καλῶς λέγετε. Hinc Callixtus Helmenstensis librum edidit, in quo probare conatus est nunquam Orientales communicasse sub una specie; sed Callixtum egregie confutavit Nihusius in Annotationibus ad Dissertationem Leonis Allatii de Missâ Præsanctificatorum.

Ex Orthodoxis scriptoribus nonnulli in ea fuerunt sententia, quod etsi ad salutem utraque species non sit necessaria, ex utriusque tamen speciei communione uberior gratia percipiat. Steterunt pro hac sententia in Tridentino Concilio Melchior Canus, Antonius Uglioæ Franciscanus Hispanensis, & Sigismundus Fedrius ejusdem Ordinis, ut refert Pallavicinus in Historia Concilii libro xii. cap. 2. num. 5. eandemque opinionem post Alexandrum de Ales, & Arboreum propugnavit Gabriel Vasquez in 3. p. quæst. 80. disput. 215. cap. 2. Eo loci Vasquez citat pro eadem sententia Casalius nostrum libro 2. de Coena & Calice Domini: sed falso: Casalius enim eodem libro cap. 25. tam hujus sententiæ, quam oppositæ productis argumentis pag. 161. inquit. *quæ sententia, seu opinio istarum est magis probabilis? Alia est quæstio, & de qua modo nihil agimus, nec quidquam agere intendimus.* Imitatus est vir doctus Tridentinos Patres, qui, auctore citato in loco Pallavicino, noluerunt hanc quæstionis partem definire. Et ego quidem hanc silentio præterirem, nisi animadvertens Ecclesiam studuisse semper fidelium suorum utilitati, crederem ex communione unius speciei nullum consequi vel minimum detrimentum, cum sub utraque specie totus Christus contineatur; quæ est sententia S. Thomæ citata quæst. 80. art. 12. omnium discipulorum ejus, Gabrielis Biel lect. 14. in canonem Missæ, Ruardi Tapperi in Explicat. articul. Facult. Theologicæ Lovanienfis art. 15. Estii in 14. dist. xi. §. 7. communior denique, & longe probabilior, quam sit opposita. Complures insuper in Tridentino Concilio, etiam nomine summorum Principum, postularunt, ut ad sedandos animos Bohemorum, & præripiendam Novatoribus ansam conviciandi Romanæ Ecclesiæ, restitueretur cuique usus calicis, sublatus an. 1415. decreto Concilii Constantiensis, & anno 1437. definitione Concilii Basileensis. At Tridentini Patres re diligenter considerata sess. xxi. definierunt nequaquam teneri omnes ac singulos fideles ex Dei præcepto, vel necessitate salutis ad utramque sanctissimi Eucharistiæ Sacramenti speciem

Ff

lumen.

4.
Composita
Tridentinum.

7.
Diversi arti-
culi quæstio-
nis.

6.
Communi-
onem
sub utraque
non esse
necessariam
necessitate
medii vel
Præcepti
Probat ex
Script

sumendam; totum & integrum Christum omnium gratiarum fontem & auctorem sub unica specie contineri & sumi; atque sanctam Ecclesiam Catholicam iustis causis fuisse adductam, ut laicis, & non conficientibus clericis unam duntaxat speciem concederet, quod à Conciliis Basileensi & Constantiensium, ut dixi, fuerat definitum adversus Hussitas, & Calixtinos; in fine autem sessionis xxii. Tridentina Synodus declaravit spectare ad prudentiam & auctoritatem Romani Pontificis examinare, an usus calicis ob rationes Christianæ charitati consentaneas alicui vel nationi, vel regno sit concedendus, & efficere quid utile Reipublicæ Christianæ ei visum fuerit. Ut igitur in gravissima hac controversia servemus cum brevitate perspicuam methodum, omniaque comprehendamus, quæ veniunt in disputationem, inquiremus primo, an communio sub utraque specie sit ex Christi præcepto necessaria ad salutem; deinde, an inviolabiliter ad sæculum usque xii. in Ecclesia Occidentali obtinuerit; postmodum, an disciplinam eandem constantissime servaverit Orientalis Ecclesia; deinceps, an in una specie totus Christus contineatur, posthac, an sumptio utriusque speciei gratiam conferat ampliores; tum vero, an ex iustis causis laicis usus calicis sublati sit; denique an expediat modo antiquatum eundem usum instaurare.

PROP. I. Neque divinum præceptum, neque salutis necessitas exigit, ut laici sub utraque specie communificent.

In institutione quippe sanctissimæ Eucharistiæ illa tantum verba proprie sonant præceptum, quæ leguntur apud Lucam xxii. 19. & apud Paulum in 1. ad Corinth. xi. 24. *Hoc facite in meam commemorationem*: alia enim, *Accipite, sumite, bibite*, apud Matth. xxvi. 27. & Marcum xiv. 22. prolata à Domino sacra oblata porrigente, sunt potius verba distribuentis & invitantis, quam jubentis atque præcipientis: vel si præceptum continent, hoc ad eos tantum spectat, qui præsentibus erant, id est, duodecim Apostolos, tunc constitutos *Sacerdotes novi Testamenti*, & ad sacerdotes reliquos, quibus pariter, ut consecrent, & distribuant, commissum est. Atqui illis verbis, *Hoc facite in meam commemorationem*, utpote absolute tantum post Dominici corporis distributionem prolatis, non præcipitur utriusque speciei distributio. Igitur ex Evangelica historia narrante institutionem sanctissi-

mæ Eucharistiæ non colligitur præceptum utramque speciem distribuendi. Præterea Apostolus optimus interpret hujus institutionis, atque præcepti, alloquens Corinthiensem Ecclesiam, omnesque in ea fideles laicos & clericos, & instituens orationem de specie panis absolute profert eadem verba, *Hoc facite, &c.* loquendo autem de specie vini illa repetit cum dereminatione, *Quotiescunque bibetis*, dicens, *Hoc facite quotiescunque bibetis in meam commemorationem*. Igitur communio sub specie vini non absolute à Domino præcepta est, sed de ea iustum tantummodo, ut si fiat, quotiescunque fiat, in Domini commemorationem fiat. Vide Estium dist. xi. §. 7. & in Paulum tom. 1. pag. 325. Idem colligitur ex quo Apostolus paulo infra versu 27. ejusdem capituli ita disjunctive loquatur: *Quicumque manducaverit panem hunc, vel biberit calicem Domini indigne, &c.* non enim sic loqueretur, nisi sentiret unam speciem sine altera sumi posse. II. Ex cap. 6. Joannis constat communionem unius tantum speciei æternam vitam conferri: nam legitur vers. 52. *Si quis manducaverit ex hoc pane, vivet in æternum; & panis, quem ego dabo, caro mea est pro mundi vita*: versu pariter 59. *Qui manducat hunc panem, vivet in æternum*. Sumptio igitur utriusque speciei ad consecutionem sempiternæ vitæ omnino necessaria non est. III. Utuntur etiam nostrates exemplo Christi, qui sub una specie fertur sacramentum distribuisse Cleophae, & alteri discipulo, euntibus in Emmaus, qui, ut inquit Lucas cap. xxiv. 35. *Cognoverunt eum in fractione panis*. Urgent hoc argumentum Ruardus Tapperus tom. 2. pag. 327. Costerus in Enchiridio cap. 14. Bellarminus libro iv. de Euch. cap. 24. & recentiores passim. At negant hæretici hanc fuisse manducationem sacramentalem, quod prorsus non esse diximus & nos supra pag. 149. Vossius præterea disput. v. de Cœnæ symbolis conatur nobis hoc argumentum eripere, quoniam si sacramentalis fuisset ea cœna, sequeretur etiam sacerdotibus posse panem solum præberi, cum duo isti discipuli, ut Pontificii agnoscunt, fuerint ex lxx, quos Christus in Judæam miserat ad Evangelium prædicandum. Sed persistit tamen vis argumenti, sive dicas revera eam cœnam fuisse sacramentalem, quemadmodum tenent Augustinus l. 3. de Conf. Evangelistarum cap. 25. Isychius Jerosolymit. lib. 2. in Levit. cap. 9. & Theophylactus in cap. 24. Lucæ, sive dicas fuisse

7.
Item

8.
Exemplo
Christi

fuisse *cœnæ sacramentalis* figuram, quod à nullo hominum negari potest. Nec Vossii argutatio probat aliquid, nam & nos fatemur sacerdotibus *non conficientibus* sufficere *speciem* unicam. Subtilius aliquid Vossius dixisset, si objectasset sequi ex facto Christi, quod consecrari possit una duntaxat *species*, ut fecit Dominus, qui porrecto pane ab oculis discipulorum evanuit: sed hæc obijcienti responderetur eo facto non immutasse Christum institutionem in ultima cœna factam, nec sacrificium obtulisse; sed commonstrasse singulari exemplo, quod una tantum *species* distribui valeat; nec mandasse, ut idem discipuli facerent, sicuti mandavit Apostolus in cœna postrema, ut consecrarent, offerrent, comederent, distribuerent: quamobrem docet Ecclesiæ praxis, & postulat ratio sacrificii, ut diximus pag. 143. ne fiat consecratio sine oblatione, neque oblatio sine consecratione calicis; cum tamen alia sacrificii, alia autem sacramenti sit ratio. IV. Utuntur etiam Catholici auctoritate Actuum Apostolorum, ubi cap. 11. 42. & xx. 7. legimus convenisse fideles *ad frangendum panem*; nam huc in locis sermonem esse de communione Eucharistica fatentur ipsi quoque adversarii, Lutherus in serm. de Euch. & Calvinus lib. iv. Institut. cap. 17. §. 35. Respondent utique Novatores istic *sub fractione panis* etiam poculi distributionem signari *κατὰ οἰκονομίαν*, ac scripturas sub panis nomine intelligere universam hominis alimoniam, quæ in cibo, & potu consistit. Verum id gratis asserunt, quandoquidem Lucae xxiv. 35. *fractione panis* nulla ratione potum includit, siquidem, ut dixi, Christus pane porrecto statim ex oculis discumbentium evanuit. Sed de hoc loco plura in Acta Apost. pag. 152. Johannes Lorinus. V. Tridentinum Concilium sess. xxi. can. 1. sic veritatem hanc definivit: *Si quis dixerit, ex Dei præcepto, vel necessitate salutis, omnes & singulos Christi fideles utramque speciem sanctissimi Eucharistiæ Sacramenti sumere debere; anathema sit.* Hujus autem definitionis ratio manifesta desumi potest ex dicendis paulo infra in iv. & v. propositione. VI. Ne interim hoc loco prætermittamus quodlibet Theologicum ratiocinium; fieri non potest, ut sublata re ad salutem penitus necessaria, fideles omnes aquiescant, nec insistent, ut sibi quamprimum restituatur. Quis enim asserere audeat singulos, ignaros, doctos, laicos, Ecclesiasticos, in tantam cæcitatem, in tantum propriæ salutis, P. Berti Theol. Tom. VII.

lutis contemptum devenire posse, ut præcepti divini oblivionem atque neglectum propria, aliorumque perniciem patiantur irreperere? At decursu sæculi xiv. priusquam Petrus Desdrensis utriusque *speciei* necessitatem intrudere conaretur, obtinebat in tota Occidentali Ecclesia usus unius *speciei*; nullus laicorum alteram flagitabat; nullus presbyterorum calicem porrigebat; nullus Theologorum necessarium hunc esse propugnabat: imo cum adhuc obtinebat *intincta*, & fideles sumebant utramque *speciem*, persuasum erat Catholicis *speciem* unam sufficere, ut constat ex testimonio Guilelmi Episcopi Catalaunensis vita functi sæculo xii. & anno 1120, quod ex vetusto membraneo Codice edidit Præfat. 1. in sæc. 111. Bened. num. 75. eximius Mabillon. Nulla est ergo jactata à Petro Desdrensi communionis sub utraque *specie* necessitas.

PROPOSITIO II. In Ecclesia Occidentali etiam ante duodecimum sæculum Eucharistia frequentissime sumebatur sub unica *specie* panis.

Quod diximus supra de antiquo calicis usu, non ita accipiendum est, ut frequentissime non communicarent laici sub una tantummodo *specie*. Factum id in communione domestica inferitur ex Tertulliano, qui in libro ad Uxorem cap. 5. haud obscure innuit solum consecratum panem fuisse domi asservatum: idem constat ex his, quæ Ambrosius narrat de obitu fratris sui Satyri, & quæ de Eucharistia diu servata diximus præcedenti cap. 22. Nullum, qui utramque *speciem* domi servaret, aut sumeret, novi laicum; nisi Gorgoniam Nazanzæni Gregorii germanam, inquit in dissert. de S. Leonis IX. actis Christianus Lupus tom. 3. pag. 703, Gorgoniæ id concessum ob ejusdem sanctimoniam, erectum domi altare, fratrisque ac patris præclara merita. II. Infantibus unam vini *speciem* concessam apparet ex illustri miraculo puellæ, quæ contaminata pane & mero ex immolationibus idolorum; os labiis obturantibus porrectum à Diacono calicem recusavit; & reluctanti infusus sanctificatus in Domini sanguine potus de pollutis visceribus erupit, ut narrat S. Cyprianus in libro de Lapsis pag. novæ edit. 381. Administratum puerulis sacramentum sanguinis *digito sacerdotis intincto*, constat ex Hugone Victorino lib. 1. de Sacram. cap. 20. & ex antiquis Pontificalibus laudatis à Martenio

12. In Ecclesia Occidentali ante sæculum 12. una species datur in Communione domesticâ:

Infantibus.

9. Ex actibus Apost.

10. Ex Tridentino.

11. Ratione.

Ff 2

tenio

Infirmis.]

tenio lib. 1. cap. 1. art. xv. num. 15. & art. xviii. Ord. 14. III. Infirmis porrectam interdum *unicam speciem*, constat ex *Vita Ambrosii* à Paulino Diacono conscripta ad S. Patrem Augustinum, ubi num. 47. de Honorato Vercellensi legitur, *Obtulit Sancto Domini corpus: quo accepto ubi glutivit, emisit spiritum, bonum viaticum secum ferens.* Cluniacenses Monachi infirmis dabant ante annos sexcentos unam *speciem panis* madefactam vino non consecrato, asservabantque pro viatico absque specie vini quatuor hostias in pyxide, & in aurea columba super altare pendente, ut narrat Udalicus lib. 1. Consuetud. Cluniacens. cap. 8. & lib. 3. cap. 28. Unica specie communicasse Monachos S. Columbani morti proximos constat ex ejusdem vita in Sæculo 2. Benedict. n. 29. Extant apud Eminentissimum Bonam lib. 2. Rerum Liturg. cap. 18. num. 1. aliosque Scriptores, versus Rodulfi Abbatis, qui vivebat anno 1110.

Hic & ibi cautela fiat, ne Presbyter agris,

Aut sanis tribuat laicis de sanguine Christi,

Nam fundi posset leviter, simplexque putaret,

Quod non sub specie sit totus Jesus utraque.

23.
Subinde
etiam in
communio-
ne publica.

IV. Etiam in communione publica porrectam aliquando *speciem* unicam evincitur ex historicis monumentis. Hieronymi enim tempore sacre virgines à vino abstinentes calici non communicabant, & ideo mulieres ingurgitantes se vino, *Absit, aiebant, ut ego me à Christi sanguine abstinere;* & si quam videbant pallentem atque tristem, vocabant *miseram, Monacham, & Manichæam.* Vide S. Doctoris Epist. 22. ad Eustochium, in edit. Benedict. num. 18. S. Bernardus in præcipuis solemnitatibus unam *speciem* distribuebat, ut constat ex facto cujusdam Monachi, qui indignus accedens non potuit sacram hostiam ad interiora trajicere, & post horam sextam ad pedes S. Patris obvolutus aperto ore ipsam quoque Eucharistiam ostendit. Narratur id in *Vita Bernardi* à Guilermo Abbate conscripta, lib. 1. cap. xi. num. 51. Etsi in consecratione Episcopi ex antiquo ritu commemorato in Ordine Romano, & in Epistola 2. S. Fulberti Episcopi Carnotensis ad Finardum, Consecrato danda sit etiam communio calicis, ei tamen tribuebatur integra oblata, seu *hostia*, ex qua post communionem perceptam, quod residuum erat reservabat sibi ad communi-

candum unoquoque die usque ad diem quadragesimum, ut quotidiana coelestis panis alimonia illud tempus memoria repeteret, quo per quadragenos dies Dominus discipulis apparens, & convescens refecit illos desiderata visionis satietate: ideoque erat hæc novi Episcopi quotidiana communio *sub unica panis specie.* V. Perantiquum fuisse in Anglia usum *unius speciei* colligitur ex Hist. Venerabilis Bedæ lib. 2. cap. 5. ubi narrat idololatrias quosdam dixisse Pontifici Eucharistiam post Missarum solemniam distribuendi, *Quare non & nobis porrigis panem nitidum, quem & patri nostro dabas, & populo adhuc in Ecclesia dare non desistis?* De quo loco vide Lindanum in libro iv. Panopliæ cap. 56. & in altera parte Apologiæ cap. 40.

Præsertim
in Anglia.

PROP. III. Etiam in Orientali Ecclesia obtinuit aliquando communio sub una duntaxat specie.

14.
Idem ali-
quando fa-
ctum in Ec-
clesia Orientali.

Quantum enim spectat ad communionem parvulorum, Græci dant recens baptizatis Eucharistiam, imbuentes tantummodo vini guttulâ ipsorum linguam, ut demonstrat Arcudius in Concordia lib. 3. cap. 40. pag. 278. Micas Eucharistici panis, quæ post celebrata Missarum solemniam supererant, distributas feria quarta, vel sexta pueris Grammaticorum scholas frequentantibus, idque ex vetusta consuetudine, narrant Evagrius lib. iv. Hist. Eccl. cap. 36. pag. edit. Valesii 411. & Nicephorus lib. xvii. cap. 25. pag. 772. quod & fatetur Calixtus Halmetensis §. 36. Exercitationis suæ adversus *Transsubstantiationem.* II. De infirmis habetur apud citatum Arcudium pag. 334. regula Eliæ Metropolitæ Cretensis, ut communio accomodetur *ὑπὸς τῆς ἀδελφῆς ἀνδρῶν, ἀδ ἰψῶν ἀγροτάντων ἰνφριμάτην*, nimirum, si comedere nequeant, solus eis ministretur potus Eucharisticus: ac Serapioni in exitu vitæ porrectam fuisse exiguum panis particulam *in aqua intinctam*, legitur apud Eusebium lib. vi. H. Ec. cap. 44. pag. 246. Valesianæ editionis. III. In persecutione Eucharistiam domi sumptam ab unoquoque, & ab iis, qui per eremum vitam monasticam instituebant de suis manibus perceptam, scribit S. Basilius epist. 289. ad Cæsariam Patriciam, loquens proculdubio de *specie panis*, quam sacerdotes in manus fidelium tradebat, ut vel ori admovent, vel secum illam deferrent. IV. In Missa *Præsanctificationum*, quam & Latini ex vetusta consuetudine celebrant feria VI. in Parasceve, Græci autem in Quadragesima sæpius, solam panis

nis *speciem* absumunt. Ajunt quidem hæretici absumi utramque *speciem*, vel quia idem panis fuit antea sanguine intinctus, vel quia in Missa *Præsanctificatorum* ei superinfunditur vinum, quod consecratur præsanctificatæ oblationis contactu; & ideo, inquit Hottingerus, plurali numero *Præsanctificata* dicuntur, & communiter τὰ αἷμα καὶ ἡ σάρκα, σάρκα. Sed facillimum est Hottingerum refutare, tum quia præcedens illa intinctio apud omnes Græcos non fit, tum quia exsiccatum panem, vini *species* desinit & evaporat, ut recte observarunt Allatius de viii. Synodo Photiana cap. 14. & Nihusius de Commun. Oriental. §. 1x. solus autem contactus nequit efficere de non consecratis consecrata: & ideo appellantur *sancta dona* plurali numero, & quia in plures particulas dividuntur, & quia sub unica *specie* tam corpus, quam sanguis absumitur. Legi potest opusculum Joannis Matthæi Caryophili Archiepiscopi Iconiensis ad art. 17. Confessionis Calvinianæ editæ sub nomine Cyrilli Patriarchæ Constantinopolitani. V. Apud Maronitas, cæterosque Orientales communicare sub una *specie* rusticos, pastores, & ægrotos, qui Ecclesiam adire non possunt, constat ex Epistolis Abrahami Eechellensis, & Gabrielis Sionitæ ad calcem Operis Allatiani de Ecclesiæ Occidentalis & Orientalis perpetua consensione. Apud Coptos Jacobitas ægros non communicare sacro calici omnibus compertum est, auctore in Appendice ad Patriarchas Alexandrinos fess. 3. num. 205. erudito viro J. B. Sollerio.

15. Sub utraque *specie* integrum Christum contineri, probatur.

PROP. IV. Sub utraque *specie* continetur totus, & integer Christus. Sequitur hæc propositio ex Catholico *transubstantiationis* dogmate, si enim sub *specie* panis est corpus Christi, corpus autem Christi post resurrectionem est immortale, vivens, constans substantialibus partibus, & animæ, ac divinitati *hypostatice* conjunctum; profecto fieri non potest, ut sit alicubi corpus Domini, neque sit ibidem sanguis, anima, divinitas, ac tota Incarnati Verbi Persona. Quare necessum est, ut propositionem istam recipientes in plura hæresum capita consentiant; negentque in Christo unam individuumque personam, & in divino mysterio panem illum vivum, qui de celo descendit. Inviçissimum etiam hujus veritatis argumentum est, quod Christus accepto pane affirmavit dare se discipulis corpus suum, quod in mortem quamprimum tradendum erat, ac

pariter accepto calice asseruit præbere eundem sanguinem, qui in remissionem peccatorum effundebatur. Tunc vero corpus illud vivebat, & sanguis erat in eodem corpore vividus. Quare in postrema cœna cum suo corpore sanguinem, & cum sanguine corpus distribuit; idque pari consecutione nunc est dicendum, cum nobis Christus tradat corpus & sanguinem, quæ obtulit in cruce, & quæ post resurrectionem iterum fuerunt animæ conjuncta. Non ergo necesse est, ut multa de hac quæstione dicamus, quæ refutatis Sacramentariis, obvia est, ac planissima. Plura tamen de ea tradunt Scholastici in iv. dist. x. & qui sequuntur D. Thomam, 3. p. quæst. 76. art. 2. Bellarminus lib. iv. de Euch. cap. 21. & alii. Merito inter fidei decreta hanc veritatem recensuerunt sacrosancta Concilia, Constantiense fess. xiiii. Florentinum in Instruct. Armenorum, & Tridentinum fess. xiiii. cap. 3. & fess. xxi. cap. itidem tertio. Optime priori in loco Tridentinum ait, *statim post consecrationem verum Domini nostri corpus, verumque ejus sanguinem sub panis & vini specie una cum ipsius anima & divinitate existere: sed corpus quidem sub specie panis, & sanguinem sub vini specie ex vi verborum; ipsum autem corpus sub specie vini, & sanguinem sub specie panis, animamque sub utraque, vi naturalis illius connexionis, & concomitantia, qua partes Christi Domini, qui jam ex mortuis resurrexit, non amplius moriturus, inter se copulantur: divinitatem porro propter admirabilem illam ejus cum corpore, & anima hypostaticam unionem.* Mire hæc verba illustrant & corroborant rationem nuper productam. Hinc etiam infero, quod si Apostoli in triduo mortis Christi panem vinumque consecrassent, quoniam tunc Domini corpus separatum erat à sanguine, & utrumque ab anima, extitisset *sub specie panis* corpus sine anima & sine sanguine, ac *sub specie vini* sanguis sine anima & sine corpore; quæ tamen in resurrectione Domini propter prædictam copulationem iterum conjuncta fuissent. Atque ita etiam docet S. Thomas cit. quæst. 76. art. 2. & lib. iv. contra Gentes cap. 64.

16. Utraque *species*, non confert plus gratiæ quàm una.

PROP. V. Communicanti *sub utraque specie* non confertur amplior gratia, quàm, conferatur communicanti *sub una*. Enimvero, ut demonstratum est modo, ac definivit Tridentina Synodus fess. xxi. can. 3. *sub una tantum specie* continetur totus & integer Christus fons

ff 3

omnium

omnium gratiarum, & auctor. Absumens ergo *unam speciem*, nisi accedat ad sacram mensam indignus, adhæret Domino, Christus in eo permanet, eique confertur gratia cap. v. Joannis vers. 57. manducanti carnem ipsius Christi, & bibenti sanguinem repromissa. Deinde tota virtus carnis & sanguinis Christi est à divinitate illis *hypotastice* conjuncta: si ergo tam *sub una specie*, quam *sub utraque* recipiuntur caro, & sanguis unita divinitati, tam sub una, quam sub duplici specie continetur eadem virtus sacramenti. Atque hinc est, quod præcitato cap. 6. Joannis idem prorsus effectus tribuitur modo carni, & sanguini, ut versu 55. *Qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem, habet vitam æternam*; modo autem carni duntaxat, aut pani, ut versu 52. *Si quis manducaverit ex hoc pane, vivet in æternum: & panis, quem ego dabo, caro mea est pro mundi vita*. Præterea, quamvis in utriusque speciei communicatione duo symbola, quorum utrumque gratiam confert, suscipiantur; eadem tamen symbola causant gratiam ratione rei, quam continent: si ergo eadem res communicatur tam *in una*, quam *in duplici specie*, participatur quoque eadem omnino gratia. Neque enim quidquam officit, quod in assumptione utriusque speciei bis eadem res contenta distribuatur, aut eadem species habeant significationem, rationemque diversam; siquidem in bina illa assumptione fit una communio ac spiritalis refectio, in qua proinde species altera eo prorsus modo se habet, ac dum sacerdos post sacrificii hostiam plures assumit particulas; quo in casu uberio-rem gratiam non recipit, nisi forte *ex opere operantis*, & ob repetitos actus devotionis; quod etiam in communione speciei unius fieri potest. Etsi vero duæ species habent diversam rationem; quantum tamen ad rem attinet, ejusdem sunt efficaciæ; quoniam species panis repræsentat corpus, quod reapse est unitum sanguini, ac species vini sanguinem, qui actu corpori permixtus est: efficacia autem hujus sacramenti, ut dixi, inest symbolis ratione rei, quam continent, & significant. Hæc arbitror ad propositam v. thesim definiendam sufficere: sed qui plura desiderat, adeat Bellarminum lib. iv. de Euch. cap. 23. Sylvium in 3. p. q. 80. art. 2. Joannem Cochleum, & Hoffmeisterum in Harmoniam Confess. Augustanæ pag. 413. & seq. & Gasparum Casalium lib. 2. de Cœna & Calice Domini cap. 25.

PROP. VI. Jure optimo, atque omni æquitate non sacerdotibus usus calicis sublatu^{17.} est. Merito Lai-
cis ablatu^{17.} Calix.

Hæc propositio ratione ista suadetur. Quod ad salutem necessarium non est, & spectat ad *solam disciplinam*, si ob hæreticorum perviciam tamere & audacter propugnetur ad prava dogmata stabilienda, omni jure à Rectoribus Ecclesiarum, qui pro temporum, & locorum circumstantia immutare possunt quæ pertinent ad *disciplinam*, antiquatur & inhibetur. Talis est usus calicis, quem ad æternam salutem non esse prorsus necessarium constat ex sacris literis, ex Conciliorum definitionibus, atque ex omnium sæculorum consuetudine, juxta quam, iis quoque temporibus, quando utriusque speciei communio erat frequentior, parvulis, & ægrotis, necnon illis, qui non poterant adire Ecclesiam, solebat porrigi unica tantum species: ex alia autem parte Novatores usus calicis abusi sunt ad dogmatizandum, quod sub una specie non sit Christus integer; quod sit Pontificiorum commentum asserta in panis symbolo concomitantia sanguinis, & sub specie vini præsentia corporis; quod si priventur specie altera, defraudantur fideles necessaria spiritus alimonia. Igitur Rectores Ecclesiæ omni æquitate servata usum calicis pro non sacerdotibus abrogarunt. Id præstitisse Concilia, Romanosque Pontifices, non absolute, sed ob prædictum abulum, & ob arrogantiam atque perfidiam hæreticorum inde evincitur, quod tempore Concilii Constantiensis celebrati an. 1415. & subsequenter ali-quot annis, ministri omnes altaris communicabant *sub specie utraque*, ut fateatur Ruardus Tapperus tom. 2. pag. 342. necnon Gerardus Vossius tom. 6. pag. 446. Post Synodum quoque Basileensem Romanus Pontifex aliquando *sub utraque specie* laicos communicavit, prout inquit in Epist. 7. ad Bohemos data anno 1452. Nicolaus Cardinalis Cusanus. Præterea nunquam Ecclesia Romana Græcos & Orientales damnavit, propterea quod passim absument utrumque symbolum: ac Tridentina Synodus, ut supra diximus, declaravit spectare ad Romanum Pontificem examinare, an expediat, necne laicis perantiquum communionis usum permitte e. Ipsamet Basileensis Synodus eundem usum Moravis, Bohemisque concessit, ea lege, ut *sub qualibet specie totum adesse Christum* faterentur; idemque Germanis, ad prudentiam & arbitrium Episcoporum, an. 1564. indulgit Pius IV. ut narrat Raynaldus ad eun-

eundem annum, num. 32. Cum ergo Concilia, & Pontifices Romani communionem calicis haberent tanquam indifferentem, cur illam, quæso, interdixerunt, nisi ut eadem sublatâ facilius prava hæreticorum dogmata extirparentur? Acceperunt autem his causæ aliæ quamplurimæ, nimirum pristini ritus defuetudo; tempore enim Concilii Basileensis trecenti prope fluxerant anni, ex quo *sub una specie* laici communicabant, ut ostendit in Oratione sua, quæ extat tom. XI. Conc. pag. 1057. Joannes de Ragusio: necessitas deferendi viaticum infirmis quacunque hora: abstemiorum multitudo: periculum effusionis in magna præsertim populorum frequentia: difficultas conservandi *speciem vini* absque eo quod acescat; atque, ut causas alias omittam, consensus fere omnium Catholicorum, & irrationalis illorum hæreticorum præsumptio, qui calicem Domini symbolum pacis, & unitatis sacramentum, fecerunt tesseram schismaticæ divisionis; quemadmodum demonstrarunt Cardinalis Cusanus in Epistolis ad Bohemos, & Hoffmeisterus noster in Confessionem Augustanam loco superius laudato.

18. Nec expedit hanc iterum illis admittere. PROP. VII. Non expedit iterum laicis permittere sublatum calicis usum. Si enim id expediret, foret maxime, ut per hanc Ecclesiæ benignitatem divulgata à nostra Protestantium Ecclesiæ redirent ad unionem. At causa separationis non est sola pristina consuetudinis abolitio, sed pravitas dogmatum, & pertinacia doctrinæ integrum Christum *sub una specie* negantium. Præterea vel Novatores usum calicis existimant ad salutem necessarium, vel retinent tanquam ritum indifferentem. Si necessarium putant, cur illis in tam absurda opinione assentiamur? Si vero credunt indifferentem; cur potius ipsi non recedunt à variabili disciplina, ut obtemperarent veræ Ecclesiæ statutis, nec ab ea separati sacrilege & inutiliter participant sacramenta, quæ *extra unitatem Corporis Christi* nequeunt prodesse? Insuper, cum Romani Pontifices, ac præsertim Pius IV. quibusdam per Germaniam laicis calicem concessisset; tali humanitate adeo quidam abusi sunt, ut hoc prætextu damnatam Jacobellianam hæresim suscitarent: quod impulit S. Pium V. & Gregorium XII. ad concessionem Pii IV. revocandam, ut narrat ad annum 1564. num. 36. Raynaldus. Cum etiam Martinus V. in festo Paschatis communicasset laicos *sub utraque specie*, atque hos inter medicum quemdam Bohemum;

cœpit is postea gloriari probatam tandem ab ipso Romano Pontifice hæresim Jacobelli: quod impulsisse Martinum, ut deinceps in solemnitate Paschali ritum hunc prætermitteret, literis predidit Henricus Kalteisen Archiepiscopus Nidrosiensis in disputatione contra Bohemos, apud Canisium Tom. IV. p. 2. Antiq. lectionum. Etsi denique non omnes, quibus restitueretur usus calicis, inducerentur in impiam illam, hæreticamque opinionem, quod *utraque species* necessaria sit ad salutem, atque in una non contineatur totus Christus; alii tamen hæretici in suo firmarentur errore, & jactarent Romanam Ecclesiam sententiam suam retractasse, nec esse rerum credendarum Regulam irrefragabilem. His, & consimilibus rationibus Oratores illi, qui in Tridentina Synodo nomine quorundam Principum instabant pro usu calicis restituendo, persuasi, & instructi à petitione sua recesserunt: quamquam prudentissime Synodus sacrosancta declaravit pertinere ad supremum Ecclesiæ Pastorem expendere, ac decernere quid hac in re sit agendum; ut diximus paulo supra.

AD HAERETICORUM ARGUTIAS.

19. Obiectio prima ex Scriptura. Partite definitis, comprobatisque hisce thesibus, non erit laboriosum ea diluere, quæ solent opponi ab hæreticis. Urgent priori loco adversum nos ea testimonia Scripturæ, quæ videntur præscribere singulis, etiam laicis, corporis sanguinisque communionem. Hujus generis sunt, quæ leguntur Joan. VI. 54. *Nisi manducaveritis carnem filii hominis, & biberitis ejus sanguinem, non habebitis vitam in vobis*: ubi occurrit particula *Et*, utramque præcepti partem æqua ratione complectens, utrumque symbolum proponens. Deinde quemadmodum Christus panem porrigens inquit Matth. XXV. 26. *Accipite, & comedite*; ita versu proximo porrigens calicem ait, *Bibite ex hoc omnes*; atque ne à calicis potu excludantur laici, addidit prætermissum supra signum universale, *OMNES*. Et quidem repræsentabant in ultima cœna Apostoli universam Ecclesiam, nec an bigendum est, quin *ad omnes* pertineat impositum illis præceptum. Paulus etiam ex traditione Domini *utramque speciem* commendat in prima ad Corinth. XI. 24. 25. ubi tam de pane, quam de calice ait Dominum dixisse, *Hoc facite in meam commemorationem*: quod Apostolus repetens versu 26. inquit: *Quotiescunque enim manducabitis panem hunc, & calicem bibetis, mortem Domini*

mini annuntialitis donec veniat. Versu etiam 28. ait: *Probet autem seipsum homo, & sic de pane illo edat, & de calice bibat.* Superiori capite x. 16. 20. dehortans ab idololatria Corinthiam Ecclesiam longe maximam partem ex laicis collectam, sic eam affatur, *Calix benedictionis, cui benedicimus, nonne communicatio sanguinis Christi est? Non potestis calicem Domini bibere, & calicem demoniorum.* Ibi autem removet Apostolus à cultu simulacrorum argumento ex calicis communione de prompto.

20.
Solvitur Ex-
plicatione.

Resp. frustra nobis opponere Novatores caput sextum Joannis, quod eorum plerique accipiendum esse contendunt *de manducatione fidei, non oris*, qua scilicet credamus carnem Christi pro nobis crucifixam fuisse, effusumque sanguinem ejus in remissionem peccatorum, ut præ cæteris Calvinus lib. iv. Institut. cap. xvi. num. 6. & Sacramentarii, de quibus supra pag. 272. Nul- lam præterea habet vim argumentum, si cum Augustino, Innocentio, & Gelasio illa verba, *Nisi manducaveritis, &c.* accipiantur de mystica manducatione, qua per sacramentum regenerationis Ecclesiæ inferimur, & effuso pro nobis sanguine abluimur. Corruit pa- riter argumentum, si dicamus *sub specie panis* sumi etiam sanguinem per venas in corpus diffusum; siquidem nec hæ- retici, qui nobis opponunt perantiquum usum *panis intincti*, defendere possunt necessitatem proprie *bibendi*, seu vini seorsum & separatim sumendi. Sed, ne recedamus à communi firmissimæque responsione, negamus illis verbis, *Nisi manducaveritis, &c.* contineri præcep- tum sumendi *utramque speciem* divi- sim. Enimvero effectus, qui utrique *speciei* adscribitur, etiam uni tantum tribuitur, ut docet Synodus Tridentina sess. 21. cap. 1. & nos supra prop. 1. demonstravimus. Quare in illo textu par- ticula *Et potest optime accipi disjuncti- ve* ob contextus apertissimos ejusdem capitis sexti: tametsi retineat vim pro- priam atque nativam, quatenus man- ducans carnem & panem *vivum*, sumit etiam sanguinem, & *sub una specie* to- tum Christum contineri firmissime cre- dit. Quod sequitur solum est Tom. 6. pag. 90. ubi ostendimus verba Christi cœnam instituentis ad solos Apostolos segregato in loco discumbentes, & ad sacerdotium promotos, fuisse directa: quare non alia ratione representabant illi totam Ecclesiam, nisi eo ferme pa- to, quo Primates & Magistratus re-

presentant Rempublicam. Nil proinde ex cap. xxvi. Matthæi inferri potest, nisi munus sacerdotibus impositum con- secrandi & distribuendi Eucharistiam: neque enim quæcunque Christus insti- tuit, & fieri voluit, ad omnes æquali- ter attinent, aliàs essent omnes in Ec- clesia Doctores & Pastores, neque ul- lum esset inter Clericos, laicosque di- scrimen. Neque vero ait Christus Apo- stolis, *Distribuite calicem*; imo nec eo consecrato, eumque porrigens dixit, *Hoc facite*, sed tantummodo inquit, *Bibite ex eo omnes*; ut inde sacerdotes colligerent jussum utique sibi, ut de calice biberent, & sacrificium consum- marent, sed non, ut calicem distribu- rent. Hoc enim postremum nec man- davit, nec prohibuit, quoniam illorum arbitrio mutanda, & dirigenda reliquit, quæ non sunt omnibus necessaria, sed pertinent ad consuetudines, vel cere- monias. Ea itaque verba, *Bibite ex eo omnes*, dicta sunt ad singulos sacrifican- tes: idque apposite annotarunt plurium Versionum auctores, qui ita exscripse- runt, *Bibite ex eo omnes vos*: hanc si- quidem lectionem exhibent v. tom. Polyglot. Walt. pag. 136. Syriaca, Arabi- ca, Aethiopica. Perperam itaque No- vatores extendunt *Omnes* etiam ad laicos. Maldonatus in cap. 26. Matth. scribit, ideo in fractione panis Domi- num non dixisse, *Accipite omnes*, quo- niam ipsemet panem fregit, & sigilla- tim unicuique distribuit: econtra dixisse, *Bibite ex eo omnes*, quia calicem uni tantum tradidit, ut is proximiori, & iste alteri ad ultimum usque porrigé- ret, unde apud Lucam cap. 22. Domi- nus dixisse fertur, *Dividite inter vos*, Ingeniosa est hæc observatio, ac valet plurimum ad revincenda hæreticorum sophismata; quare ibidem Maldonatus miratur expositores alios tam commo- dam interpretationem non advertisse; quamquam revera advertit etiam Era- smus, insertus Volumini vi. Critico- rum sacrorum pag. 865. Theophylactus in Matth. pag. 162. opinatur ea verba, *Bibite ex eo omnes*, dicta fuisse propter Judam, qui porrectum sibi panem non comedit, sed occultavit: quod refe- o tantum, ne hoc videar prætermis- se. Ex Apostolo autem hæretici inepte ar- gumentantur: nam in 1. ad Corin. h. cap. xi. versu 25. non præcipit, ut quis- que calicem bibat, sed tantum, ut *quo- tiescunque biberit*, id faciat in Christi commemorationem, abigens veteris le- gis sacrificia, & mysteria legis novæ à communi mensa secernens. Similiter versu 28.

versu 18. nil aliud mandat, nisi ut sacramenta, quando suscipiuntur, digne suscipiantur. In capite pariter precedenti nihil intendit aliud, nisi quod nemo possit servire idolis, & participare Christiana mysteria, nec simul spectare ad conventicula Satanae, & ad corpus mysticum Christi; cujus tamen unitatem demonstrari participatione *unius symboli* docet ipsemet Paulus eodem cap. 1. 17. *Quoniam unus panis, unum corpus multi sumus, omnes qui de uno pane participamus.* At de mente Apostoli supra propolit. 1.

21. Altera ex fine Communionis.

Pergunt obiectare Novatores: Communio percipienda est in commemorationem passionis Christi, ut inquit citato cap. 11. Apostolus. At passio Christi non commemoratur sola communione panis, quia hæc non repræsentat sanguinem effusum, & à corpore separatum. Igitur communio solius panis non est ea communio, quam Christus percipiendam esse mandavit. Præterea sanguinis effusione novum Testamentum confirmatum est, imo idem sanguis Testamentum dicitur Lucæ 22. 20. Sicut ergo ad omnes pertinet Testamentum, ita ad omnes spectat sanguinis participatio, & communio.

22. Solvitur distinctio Eucharistiae, ut sit sacrificium, & ut est Sacramentum.

Resp. Posse Eucharistiam dupliciter considerari, ut sacrificium, & ut sacramentum est: ad rationem sacrificii requiritur mystica quædam immolatio, quæ sit dum seorsim corpus, & seorsim sanguis consecrantur: quæ separata consecratione significatur sacrificium crucis, in qua Christi sanguis fuit effusus, & divisus à corpore: ad rationem vero sacramenti sufficit, ut sit sensibile signum corporis Christi pro nobis immolati; quale utique signum persistit in una specie, quoniam, dum una species sumitur sine altera, significatur corpus Christi fuisse à sanguine separatum. Distinguo itaque minorem; in sola communione panis non habetur commemoratio passionis Christi, id est, immolatio mystica, sive imitatio cruentæ immolationis, quæ pertinet ad sacrificium, concedo: non habetur commemoratio Dominicæ passionis, scilicet, signum corporis Christi pro nobis crucifixi, atque immolati, quod sit est ad rationem sacramenti, nego. Quod si dicas expressius immolationem crucis, & sanguinis effusionem repræsentari in duplici specie, quam in una; tenet eadem responsio, nimirum, quod illa magis expressa repræsentatio ad sacrificium utique, sed non ad sacramentum sit necessaria. Quod vero additur de

R. P. Bertii Theol. Tom. VII.

Testamento, nullius est roboris; eatenus quippe sanguis appellatur *testamentum*, quatenus sanguine testamentum novum nrmatum est, ut explicavimus supra pag. 184. Licet autem sanguis Domini Ecclesiæ relictus sit legato quodam testamentario, non sequitur, quod omnibus sit seorsim à corpore tribuendus, sed tantummodo, quod in ejus distributione servanda sit Testatoris voluntas, & attendenda illorum, ad quos pertinet testamentum, necessitas & conditio.

Insuper hæretici obijciunt: Commendat utriusque speciei communio-^{23.} nem vetus traditio, & constans judicium antiquitatis. Servavit enim hoc de calice præceptum ultra mille annos Ecclesia universa. Testis est in altera Apologia Justinus, Cyprianus in Epistola ad Cædium, & in libro de lapsis, Chrysostomus hom. 18. in 2. Epistolam ad Corinthios, & alii. Prætermittendum non est decretum Gelasii de quibusdam calicem recusantibus, relatum à Gratiano cap. *Comperimus*, de Consecrat. dist. 2. num. 12. *Comperimus autem, quod quidam sumpta tantummodo corporis sacri portione, à calice sacri cruoris abstineant. Qui proculdubio, quoniam nescio qua superstitione docentur obstringi, aut integra sacramenta percipiant, aut ab integris arceantur: quia divisio unius ejusdemque mysterii sine grandi sacrilegio non potest provenire.* Extat idem canon etiam apud Ivohem parte 2. n. 89. & Micrologum cap. 19. Palchastus lib. de corpore Domini cap. 15. post ea verba, *Accipite, & bibite ex hoc omnes*, inquit, *Tam ministri, quam & reliqui credentes. Hic est calix, &c.* Quo in loco frustra Jo.annes à Lovanio, & qui eum sequitur, Belarminus lib. 14. de Euch. cap. 26. ad 16. pro *Bibite* reponunt *Editæ*; nam reclamatur ratio, quæ de calice additur.

Resp. nil aliud ex prælauda is Patri-^{24.} bus inferri, nisi communionem utriusque symboli fuisse aliquando laicis administratam, quod minime negamus, eruentes ex ipsomet antiquitatis fonte frequentissimam fuisse sumptionem *unius speciei*, præsertim in communione domestica, atque in porrecta pueris, abstemiis, ægrotis, necnon in Missa *πρὸς τὴν εὐχαρίστησιν*, *Præsanctificationum*. Reponunt hæretici controversiam nobis esse de conventibus publicis; additque Cassander communionem *unius speciei* fuisse extraordinariam, præter legitimam consecrationem, & oblationem. Hujus proinde viri testimonio nimium

G g

gestiunt

gestiunt heterodoxi. At primo negamus privatum fuisse conventum illum, quo in Actibus Apostolicis conveniebant fideles *ad frangendum panem*; & negamus pariter fuisse *extraordinariam* synaxim, quam *sub una specie* celebrabant Angli ante Bedam, Monachi vivente Bernardo, & ante Jacobellum Ecclesiæ complures. Deinde vel illa extraordinaria unius symboli sumptio erat *sacramentalis*, & proficiebat ad vitam, vel non. Si reponant hæretici non fuisse *sacramentalem*, nec vivificam; damnant ipsi potius universam antiquitatem, quæ nec extreme laborantibus dederit Sacramentum, & spiritualis vitæ alimoniam: & si fateantur proficuum, atque *sacramentalem*, concedere debent utrumque symbolum necessarium non esse, sive ad perceptionem sacramenti, sive ad consecutionem æternæ vitæ. Nonnihil difficultatis ingerit decretum Gelasii; sed occurrit duplici responsione. Prima est damnari eo decreto quosdam sacerdotes, qui post consecrationem sumebant corpus, sed abstinabant à sanguine, nam apud Ivonem, Micrologum, & Gratianum, capiti *Comperimus* hic præfigitur titulus, *Corpus Christi sine ejus sanguine sacerdos non debet accipere*. Utuntur autem hac responsione Glossa Decreti, Joannes à Daventria, Cochlaus, & Hoffmeisterus in Confessionem Augustanam, aliique ævi superioris. Altera responsio est recentiorum fere omnium, qui putantes decretum illud esse Gelasii primi, & latum adversus Manichæos (quod tamen incertum est) docent idcirco Gelasium præscripsisse communionem calicis, ut hoc indicio detegerentur iidem Manichæi, qui à vino tanquam à re mala, & diabolica, *sacrilega superstitione* abstinabant; unde etiam inferunt fuisse ante Gelasium liberum unicuique sumere aut unam speciem, aut alteram, aut utramque. Certe Manichæi, ut tatus in Urbe laterent, frequentabant Catholicorum mysteria, *sed sanguinem Redemptionis haurire declinabant*, unde S. Leo Magnus sermone iv. de Quadragesima ait, deprehensa hoc indicio sacrilega illorum simulatione, expellendos auctoritate sacerdotali à *sanctorum societate*. A moribus Manichæorum abstemias virgines dictas fuisse *Mani-*

chæas observatum supra prop. 2. Hæc omnia reddunt postremam repositionem valde probabilem, sed etiam prima diluit objectionem, ac plana est, facilis, expedita. Paschasium accommodasse ea verba, *Bibite ex eo omnes*, ad usum sui temporis, censet Estius dist. xi. §. 8. Conjectura tamen Joannis à Lovanio, & Bellarmini de interpolato Paschasii codice redditur probabilis ex integra periodo, quæ ad hunc modum se habet: *Hic solus est, qui frangit hunc panem, & per manus ministrorum distribuit credentibus, dicens: Accipite, & bibite ex hoc omnes*. Adde Christum porrigendo calicem Matth. xxvi. 27. non dixisse, *Accipite, & bibite*, sed dixisse, *Bibite ex hoc omnes*. De pane duntaxat scriptum est superiori versu, *Accipite, & comedite*, Igitur & propter orationis syntaxim, & propter citati textus germanitatem legendum est in Paschasio, *Accipite, & comedite*: aut si retinendum est, *Bibite*; exponenda sunt verba de sanguine *sub specie panis* latente, & *per concomitantiam* permixto carni.

Denique opponunt: In Sacramento Eucharistiæ exhibetur fidelibus spirituale convivium. At convivium separatim constat cibo, atque potu. Ergo præter *speciem panis*, quæ ad cibum pertinet, dandus est communicanti potus, & calix Christi sanguine consecratus. Resp. in convivio spirituali idem esse quod continetur sub accidentibus panis, & quod adest sub speciebus vini, utrobique scilicet sumi totum, & integrum Christum, quod minime reperitur in partibus, quibus constat convivium corporale; quamvis & istud instrui posset una duntaxat re, veluti quando lacte nutriuntur infantes. Distinguenda est itaque minor, Convivium institutum ad nutrimentum corporis constat separatim cibo atque potu, transeat. Convivium paratum ad alimoniam spiritus, nego. Hinc colliges panem vinumque Eucharisticum rectius dici *species* sacri convivii, quam *partes*; cum utraque species etiam separata convivium sit plenum, & verissimum sit quod sess. xiii. cap. 3. ait Tridentinum, *tantundem sub alterutra specie, atque sub utraque contineri*.

25.
Quarta sum-
pta ex ratio-
ne Convivii
concidit ex
dictis n. 15.